บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

นับแต่อดีตกาล ในสังคมแต่ละสังคม ของแต่ละชนชาตินั้นพบว่าสถานภาพของสตรีด้อยกว่าบุรุษเสมอ ทางโลกตะวันตก ประเทศโรมันโบราณในยุคหลังจากกรุงโรมประมาณ 200 ปี มีกฎหมายบัญญัติให้สตรีอยู่ในความปกครองของสามี และให้อำนาจสามีในการหย่าร้างหรือลงโทษภรรยาตามความพอใจ นอกจากนี้ยังอาจฆ่าหรือขายไปเป็นทาสก็ได้ ส่วนประเทศกรีกในสมัยของเปริคลิส (Pericles) ระหว่างพ.ศ. 74–144 สตรีไม่มีอิสรภาพเลย มักถูกกักขังให้อยู่ภายในบ้านจะมีโอกาสออกนอกบ้านเมื่อมีพิธีกรรมต่างๆ แต่จะต้องมีบิดา พี่ชาย หรือสามีควบคุมไป นอกจากนี้ยังต้องใช้ผ้าคลุมหน้าอีกด้วย

และในปีค.ศ. 1804 ในประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายฉบับหนึ่งมีชื่อว่า "*ประมวลกฎหมายนโปเลียน*" ที่มีบทบัญญัติให้หญิงมีฐานะด้อยกว่าสามี ซึ่งถือว่าสามีย่อมมีอำนาจเด็ดขาดในครอบครัวจะกระทำการใดๆ ก็ได้ ภรรยาต้องอยู่ในโอวาทและจะต้องปฏิบัติตามทุกประการ

ทางด้านประเทศจีน มีปรากฏหลักฐานในสมัยราชวงศ์โจว (ประมาณ 1543–1143 ปีก่อนพุทธศักราช) จากหนังสือ*ชือจิง* (The Shih Ching) ซึ่งขงจื๊อรวบรวมคำร้อยกรองและบทเพลงเก่าๆ ซึ่งเป็นแนวความคิดของจีนในสมัยก่อนราชวงศ์โจว มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าจีนไม่นิยมมีบุตรหญิง ด้วยเหตุที่ลูกหญิงนั้นเมื่อสมรสแล้วต้องตกไปเป็นสมบัติของครอบครัวสามี บิดามารดาไม่มีสิทธิ์ในตัวบุตรนั้นอีก นอกจากนี้ในด้านการเลือกคู่ครอง สตรีจีนไม่มีสิทธิที่จะเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ต้องมีแม่สื่อหรือบิดามารดาเป็นผู้จัดการให้ และเมื่อสมรสแล้วฐานะในครอบครัวของสตรีก็ด้อยกว่าสามีมาก ทั้งนี้เนื่องจากสังคมยกย่องบุตรชาย ความเชื่อนี้ดังเห็นได้จากคำพูดของมารดาเม่งจื๊อตอนหนึ่งที่ว่า

เกิดมาเป็นลูกผู้หญิงไม่ควรจะตัดสินใจอะไรสำหรับตัวเอง เพราะว่าเธอควรจะอยู่ในความปกครองดูแลของบุคคลต่างๆ เมื่อยังเป็นเด็กก็ต้องมีความเคารพและอยู่ในโอวาทของผู้ปกครอง เมื่อแต่งงานก็ต้องเชื่อคำแนะนำของสามี เมื่อเป็นหม้ายก็ต้องเชื่อคำเตือนและอยู่ในความดูแลของลูกชาย (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532)

จะเห็นได้ว่า ในแต่ละสังคมต่างก็มองสถานภาพของสตรีนั้นด้อยกว่าบุรุษ สตรีมักจะถูกกำหนดให้เป็นผู้ตามอยู่เสมอ โดยบทบาทนำในครอบครัวเป็นหน้าที่ของบุรุษ

นอกจากนี้สถานภาพของสตรียังถูกกำหนดให้มีลักษณะของความเป็นแม่บ้านมีหน้าที่เลี้ยงดูลูกปรนนิบัติสามี กล่าวคือ หน้าที่และความรับผิดชอบงานในบ้านเป็นของสตรี ในขณะที่ผู้ชายหรือสามีนั้นจะเป็นผู้รับผิดชอบทางเศรษฐกิจ ออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อนำรายได้มาเลี้ยงครอบครัว ผู้ชายจะมีลักษณะเป็นผู้นำในครอบครัว เพราะถือว่า เป็นผู้ที่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจ ภาพลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นจากสื่อมวลชน ซึ่งในทางวิชาการถือว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการสะท้อนสิ่งที่มีอยู่ในสังคมให้คนในสังคมได้รับรู้

สถานภาพของผู้หญิงที่สะท้อนออกมาจากสื่อมวลชน ดังตัวอย่างในยุโรปตะวันตก ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในงานโฆษณา ผู้หญิงถูกนำเสนอว่าโดยธรรมชาติผู้หญิงเหมาะกับการเป็นแม่บ้าน เป็นภรรยาและเป็นแม่ ในลักษณะนี้โฆษณามักเสนอแนวคิดว่าผู้หญิงไม่ทำงานนอกบ้าน นอกจากนี้ยังมองว่าผู้หญิงไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานนอกบ้าน การทำงานนอกบ้านเป็นเรื่องของผู้ชาย

หากจะย้อนมาดูในสังคมไทยนั้นก็มิได้ต่างไปจากสังคมอื่นตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ พบว่าสถานภาพสตรีไทยด้อยกว่าบุรุษ สตรีไทยไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเล่าเรียนหนังสือ จะมีก็แต่เพียงการศึกษาอบรมด้านการช่างฝีมือ ซึ่งในสังคมสมัยก่อนมีค่านิยมฝึกฝนอบรมให้ลูกหลานผู้หญิงเป็นกุลสตรี ไม่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ เป็นแม่บ้าน คอยปรนนิบัติสามี เมื่อแต่งงานไปแล้ว สามีจะเป็นผู้ทำงานหาเลี้ยงเอง ดังนั้น สตรีก็ไม่มีโอกาสที่จะทำงานนอกบ้านทัดเทียมกับบุรุษได้

ตราบจนกระทั่งสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่4) เป็นสมัยแรกที่ประเทศไทยทำสัญญาการค้ากับประเทศยุโรป ทำให้วัฒนธรรมทางตะวันตกเริ่มแพร่เข้าสู่ประเทศไทย สตรีไทยมีโอกาสเรียนรู้หนังสือมากขึ้น มีมิชชั่นนารี อาทิ นางบรัดเลย์ แมททูน

นางโยนัส และนางแอนนา เลียวโนแวนส์มาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้แก่สตรีไทยในวังหลวง นอกจากนี้รัชกาลที่ 4 ยังโปรดเกล้าให้ตั้งโรงเรียนฝึกการฝีมือสำหรับสตรีและเด็กขึ้น นับว่าจุดนั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สตรีมีฐานะดีขึ้นกว่าแต่ก่อน และนับแต่นั้นมา ฐานะและสถานภาพของสตรีก็เริ่มดีขึ้นจนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นในปีพ.ศ. 2475

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรีเป็นอันมาก นับแต่มีการประกาศสิทธิความเสมอภาคของผู้หญิงกับผู้ชายเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ทำให้ผู้หญิงซึ่งเป็นช้างเท้าหลังมาตลอดเกิดการตื่นตัวกันมากในการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งก็ทำให้ผู้หญิงมีสิทธิออกเสียงและเข้ารับการเลือกตั้งได้ ต่อมาภายหลังประเทศไทยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ที่เป็นหญิงคนแรกคือ นางอรพิน ไชยกาล ได้รับเลือกเป็นสส.จังหวัดอุบลราชธานีเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2492 *(บุญเดิม ไพเราะ, 2519)*

ประกอบกับเมื่อสังคมเปลี่ยนไปตามกระแสการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก็มีส่วนผลักดันให้ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทในการทำงานนอกบ้านเพื่อนำรายได้มาช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งทำให้ผู้หญิงก้าวเข้าไปสู่งานที่ถือเป็นปริมณฑลของผู้ชายมาก่อน อาทิ วิศวกร แพทย์หรือผู้สื่อข่าว

การที่ผู้หญิงก้าวไปสู่การทำงานนอกบ้านนั้น มีผลทำให้ผู้หญิงมีสถานภาพที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน ประกอบกับองค์การสหประชาชาติประกาศให้ปีค.ศ. 1975 เป็นปีสตรีสากลและจัดให้มีแผนปฏิบัติการระดับโลกสำหรับทศวรรษสตรี (1976-1985) พร้อมกับมีคำขวัญว่า "*Equality, Development and Peace หรือเสมอภาค พัฒนาและสันติภาพ*" ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้สตรีตระหนักเรื่องสถานภาพของตนเองมากขึ้น และส่งเสริมให้สตรีมีโอกาสทัดเทียมบุรุษทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

จะเห็นได้ว่า แต่ละสมัยที่ผ่านมาจากอดีต ชี้ให้เห็นว่าสตรีมีบทบาทและฐานะด้อยกว่าบุรุษและมีความไม่ทัดเทียมกันในบทบาทและหน้าที่ มีการแบ่งแยกหน้าที่กันระหว่างหญิงและชาย แม้ว่าจะมีการประกาศความเสมอภาคของหญิงและชายแล้วก็ตาม ก็ยังพบว่าความไม่ทัดเทียมกันของสองเพศนี้ยังมีอยู่มากนั่นเอง จากภาพลักษณ์ที่ปรากฏในทุกวันนี้ พบว่ายังมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ผู้หญิงต้องรับผิดชอบงานภายในบ้าน ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้นำในการรับผิดชอบงานนอกบ้าน

อย่างไรก็ดี ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สตรีเริ่มก้าวเข้ามามีบทบาทในงานที่เคยเป็นงานของชายมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านนักข่าว จากประวัติศาสตร์อุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ของประเทศไทยที่มีมานานกว่า 1 ศตวรรษ ผู้ชายเป็นผู้ริเริ่มมาตั้งแต่ต้นทั้งเป็นผู้ก่อตั้งและผู้ทำงานในฐานะ *"ผู้สื่อข่าวหรือนักข่าว"* ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสตรีคนแรกที่เข้ามาทำงานนี้เมื่อใด เพียงแต่มีหลักฐานว่าหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 นั้นสตรีได้ตื่นตัวกันมากมีการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ ในช่วงนั้นก็มีหนังสือพิมพ์ที่มีเจ้าของบรรณาธิการเป็นผู้หญิง ซึ่งใช้ชื่อหนังสือพิมพ์ว่า *"หนังสือพิมพ์หญิงไทยรายวัน"* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของผู้หญิงที่พยายามรวมตัวกันก่อตั้งเป็นสมาคมในการสร้างความสมานสามัคคีของเพศหญิง *(ประยุทธ สิทธิพันธ์, 2527)* จนถึงปัจจุบันนี้ ก็พบว่าสตรีเข้ามาทำงานในฐานะนักข่าวมากขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการเติบโต การขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์และสังคมเองก็ยอมรับสตรีที่เข้ามาทำงานด้านนี้มากขึ้น

โดยทั่วไปผู้ที่ก้าวเข้ามาประกอบอาชีพนักข่าวนี้ ก็มีแรงผลักดันที่แตกต่างกัน คนที่จบการศึกษาจากรั้วมหาวิทยาลัยใหม่ๆ ยังสะสมความคิดอุดมการณ์ในการที่อยากจะทำตัวเป็นผู้รับใช้สังคม ด้วยการออกมาทำข่าวต่อสู้กับความไม่ยุติธรรมทั้งหลาย อีกประเภทหนึ่งที่เข้ามาทำงานนักข่าวก็เพื่อรองานอื่น แต่เมื่อยังไม่ได้งานก็จะเข้ามาหาประสบการณ์ ซึ่งอาชีพนี้ทำให้ได้รู้จักคนมากมายก็จะมีช่องทางที่ได้เปลี่ยนอาชีพไปทำงานอย่างอื่นและอีกประเภทหนึ่งก็คือ คนที่ยังหางานทำไม่ได้ แต่เมื่อเข้ามาสัมผัสกับงานนักข่าวแล้วก็ชื่นชอบและยึดเป็นอาชีพต่อไป

การทำงานนักข่าวแตกต่างจากการทำงานในสำนักงานทั่วไป งานนักข่าว เป็นงานที่มีระยะเวลาการทำงานที่ไม่แน่นอน เพราะไม่รู้ว่าข่าวจะเกิดขึ้นเมื่อใด หรือนักข่าวบางคนต้องติดตามข่าวอย่างใกล้ชิด อาจจะต้องเฝ้าดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อาทิ ข่าวประท้วงต่างๆ เนื่องจากไม่สามารถจะรู้ได้ว่าเหตุการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งก็อาจจะทำให้ต้องทำงานดึกบางครั้งกว่าจะเลิกงานเป็นเวลาเที่ยงคืนบ้าง ในขณะที่งานในสำนักงานทั่วไปจะมีเวลาเลิกงานประมาณ 17.00 น. และการที่ข่าวเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าที่ไหน เมื่อใด อาจจะทำให้นักข่าวต้องออกไปทำข่าวต่างจังหวัดโดยไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า

ลักษณะการทำงานของนักข่าวเช่นนี้ ส่งผลต่อปัญหาในครอบครัวของนักข่าวสตรี กล่าวคือ พ่อแม่บางคนจะเป็นห่วงลูกที่ทำงานนักข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นลูกสาวก็จะเกรงกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้หากกลับบ้านดึก สำหรับนักข่าวสตรีที่มีครอบครัว หรือนักข่าวสตรีที่ตั้งท้องหรือต้องดูแลลูกยังเล็กก็ยิ่งไม่สะดวกต่อการทำงาน เพราะสตรีจะไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก ประเด็นปัญหานี้นับเป็นอุปสรรคสำหรับนักข่าวสตรี

ปัญหาใหญ่ที่คนหนุ่มสาวต้องประสบจากอาชีพนักข่าวก็คือ ไม่มีเวลาที่จะให้ครอบครัว ต้องกลับบ้านดึกดื่นเที่ยงคืนเป็นประจำจนพ่อแม่แทบจะจำหน้าลูกตัวเองไม่ได้ (ปาริชาติ ประคองจิตร์, 2528)

สภาพทางครอบครัวเป็นอุปสรรคต่ออาชีพหนังสือพิมพ์ของผู้หญิง . . . อาชีพที่ต้องใช้เวลาในการทำงานที่ผิดแผกกับการใช้เวลาในการทำงานของราชการอื่นๆ หรือคนทำงานกินเงินเดือนอื่นๆ คือว่าเวลามันไม่แน่นอน . . . ชีวิตครอบครัวก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ผู้หญิงที่ต้องใช้เวลาติดต่อกันในการทำงานนานเกินไปจนขาดการดูแลครอบครัว ซึ่งสังคมถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงของแม่และเมีย ก็กลายเป็นความบกพร่องในหน้าที่ (เสริมศรี เอกชัย, 2529)

พอสรุปได้ว่า ลักษณะงานในอาชีพนักข่าวนี้แตกต่างจากงานอื่นที่ต้องการระยะเวลาในการทำงานสูงและไม่มีกำหนดระยะเวลาการทำงานที่แน่นอน อันนำมาซึ่งอุปสรรคทั้งการทำงานและครอบครัว โดยเฉพาะด้านครอบครัว ค่านิยมของสังคมที่ยังกำหนดให้สตรีต้องรับผิดชอบงานในบ้าน การดูแลเลี้ยงดูลูกควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพนอกบ้าน ซึ่งก็มีไม่น้อยที่นักข่าวสตรีต้องตัดสินใจเลือกทางใดทางหนึ่ง

ลอรา เคอร์แนน (2532) อดีตนักข่าวอชิงตันโพสต์ ซึ่งต้องลาออกจากงานเพื่อมาดูแลลูก *"ฉันพยายามทำดีที่สุดเพื่อลูก และคอยเตือนตัวเองอยู่เสมอว่า อดทนอีกสักหน่อยจนกว่าลูกๆ จะโตพอเข้าโรงเรียนได้ และเมื่อนั้นฉันคงสามารถกลับมาทำงานได้อย่างเต็มตัว"*

นอกจากนี้ยังพบว่าบุคลิกลักษณะความเป็นเพศหญิงที่ถูกกำหนดโดยสังคมแต่ละสังคมบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างเพศนั้นเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของนักข่าวสตรี นั่นคือ ลักษณะทางกายภาพ หมายถึงสรีระของหญิงที่ถูกมองว่าบอบบางอรชร ไม่เหมาะกับงานข่าวบางข่าว อาทิ ข่าวการสู้รบตามชายแดน หรือข่าวอาชญากรรม งานดังกล่าวเป็นงานที่เข้าใจกันว่าเป็นงานเสี่ยงอันตราย ไม่เหมาะที่ผู้หญิงจะไปทำงานประเภทนี้ ดังนั้น จะเห็นว่าบางครั้งลักษณะทางกายภาพความเป็นเพศหญิงก็มีผลทำให้ไม่สะดวกกับการทำงาน

สุพัตร บุญถนอม (อ้างในวิลาสินี พิพิธกุล, 2529) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ภูมิภาค "ชาวใต้" กล่าวว่า *"ร่างกายของผู้หญิงก็เป็นอุปสรรคมากในการทำข่าวชายแดน เพราะต้องแต่งตัวให้รัดกุม ทำให้รู้สึกอึดอัดไปหมด อีกทั้งยังต้องมีสมาธิให้แน่วแน่"*

สุพัตร บุญณอม ยังได้กล่าวไว้ในการสัมมนา "ผู้หญิงในวงการสื่อมวลชน" (2529) ว่า

. . . บางครั้งสรีระของหญิงก็เป็นอุปสรรคต่อการทำงานอย่างช่วยไม่ได้ เช่น ดิฉันทำหนังสือพิมพ์อยู่ที่จังหวัดยะลา ชายแดนทางใต้ จำเป็นต้องหาข่าวในเขตนี้ เวลามีการยึดค่ายต้องขึ้นเฮลิคอปเตอร์กับทหารไปทำข่าว เมื่อไปพบสนามรบที่เต็มไปด้วยกับระเบิดทุกย่างก้าว ก็กลัวจนตัวสั่น ก้าวขาไม่ออกเลย

ลักษณะความเป็นเพศหญิงนี้ ส่งผลให้บรรณาธิการบางคนไม่ต้องการจะรับผู้หญิงเข้าทำงานทำหน้าที่นักข่าว

. . . ก็มีเหตุผลสำคัญที่บรรณาธิการข่าวภายในประเทศ อาจไม่ต้องการท่านเป็นนักหนังสือพิมพ์ในเมื่อท่านเป็นผู้หญิง เพราะ เขามีความเชื่อมั่นว่าเขาไม่อาจจะส่งท่านไปทุกแห่งดังเช่นเขาส่งผู้ชายไป . . . เขาไม่เชื่อว่าท่านจะปฏิบัติงานได้จนดึกๆ ดื่นๆ หรือยามวิกาล . . . เขาเชื่อว่า ท่านจะหวาดกลัวในการจะทำข่าวฆาตกรรม . . . เขามีทัศนคติว่าท่านไม่มีความสนใจแท้จริงในการทำหนังสือพิมพ์เป็นอาชีพ . . . เขาเชื่อมั่นว่าท่านจะต้องแต่งงานและทิ้งงานหนังสือพิมพ์ เมื่อท่านเริ่มมีประโยชน์ให้แก่หนังสือพิมพ์และถ้าท่านแต่งงานแล้ว ท่านย่อมจะต้องมีบุตรและต้องลาออกไป (ประยุทธ สิทธิพันธ์, 2527)

นอกจากนี้ลักษณะบางอย่างของเพศหญิงก็เป็นอุปสรรคต่อนักข่าวสตรีที่จะได้รับโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน นั่นคือ การที่เพศหญิงถูกระบุว่าเป็นเพศที่อ่อนแอ ขาดพละกำลัง ความอดทนและการอุทิศตนเพื่องาน ทำให้โอกาสที่นักข่าวสตรีจะเลื่อนตำแหน่งขึ้นไปเป็นหัวหน้าข่าวมีน้อย

การเลือกหัวหน้าข่าว เขาก็ต้องเลือกผู้ชายเพราะ ผู้ชายทนงานหนักได้มากกว่า อันที่จริงโดยสภาพทางร่างกายแล้ว ถ้าเจองานหนักเข้าจริงๆ ผู้ชายเขาทนได้มากกว่า อย่างตำแหน่งหัวหน้าข่าว ถ้าเกิดปฏิวัติขึ้นมา 3 วัน 4 คืนอย่างสมัย 14 ตุลาหรือ 6 ตุลา จะต้องนอนโรงพิมพ์ ผู้ชายเขาจะทนได้ดีกว่า เขาได้เปรียบในแง่ของความทนต่อการตรากตรำ . . . (เสริมศรี เอกชัย, 2529)

แต่ก็มีลักษณะบางอย่างของเพศหญิงที่มีผลดีต่อการทำงานของนักข่าวสตรี กล่าวคือ การที่เพศหญิง ถูกกำหนดหรือมองว่าเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยน ทำให้เข้าใจจิตใจของเพื่อนมนุษย์ได้ดีกว่าและพร้อมที่จะปกป้องหรือเรียกร้องความเป็นธรรมหากพบว่ามีคนถูกเบียดเบียน หรือในกรณีผู้หญิงถูกข่มขืน ผู้เสียหายอาจยอมพูดกับนักข่าวสตรีมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเป็นเพศหญิงด้วยกันจะเข้าใจกันได้ดีกว่า

และเพศหญิงถูกกำหนดว่าเป็นผู้มีความรู้สึกไว จะช่วยให้เป็นนักสังเกตที่ดี เพราะเข้าใจและจดจำสัญญาณต่างๆ ได้ดีโดยเฉพาะสัญญาณที่อยู่ภายใต้จิตสำนึก นอกจากนี้ความเป็นเพศหญิงทำให้ผู้หญิงมีความละเอียด จะทำให้นักข่าวสตรีมองปัญหาได้ลึกซึ้งกว่า

ดังนั้น จะเห็นว่าวิชาชีพนักข่าวซึ่งแต่เดิมเคยเป็นปริมณฑลของชายมาก่อน แต่เมื่อมีความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สตรีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งถ้าพิจารณาจากลักษณะงานแล้วก็พบว่า สตรีสามารถทำงานได้เช่นเดียวกับบุรุษ แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการทั้งทางด้านสรีระและลักษณะความเป็นเพศหญิงบางอย่างที่อาจจะเป็นอุปสรรคสำหรับการทำงานของนักข่าวสตรี

นอกจากนี้ ข้อจำกัดของเพศก็ได้ทำให้บทบาท หน้าที่และสถานภาพของชายและหญิงแตกต่างกัน ที่ว่าผู้ชายจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพที่เหนือกว่า อันมีผลต่อการเลือกปฏิบัติโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งงาน นักข่าวชายจะรับผิดชอบดูแลข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ในขณะที่นักข่าวสตรีจะถูกมอบหมายดูแลข่าวสังคม ข่าวสตรีและเด็ก ซึ่งถือว่ามีคุณค่าด้อยกว่า ทั้งนี้มีผลต่อโอกาสของความก้าวหน้าในการทำงานของนักข่าวสตรี เราจึงพบว่าในองค์กรหนังสือพิมพ์ปัจจุบันแม้ว่าสัดส่วนของนักข่าวสตรีจะมีมากขึ้นแต่เมื่อมาดูสัดส่วนของการเจริญเติบโตในหน้าที่การงานแล้วนักข่าวสตรีมีโอกาสก้าวขึ้นไปเป็นผู้บริหารระดับสูงมีน้อยมาก

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการจะศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการทำงานของนักข่าวสตรี ว่ามีความพึงพอใจในการทำงานด้านต่างๆ อย่างไรบ้าง และมีระดับความพึงพอใจในการทำงานมากน้อยเพียงใด รวมถึงความคิดเกี่ยวกับเพศนิยม (Sexism) มีผลต่อการทำงานของนักข่าวสตรีหรือไม่

อนึ่งจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ส่วนมากจะมีการทำวิจัยศึกษาสตรีกับสื่อมวลชนจากเนื้อหาที่สื่อมวลชนได้สะท้อนภาพลักษณ์ของสตรี แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาสตรีกับสื่อมวลชนในฐานะที่สตรีเป็นผู้ผลิตหรือผู้ส่งสาร ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า สตรีที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารในสื่อมวลชนนั้นปัจจุบันมีปริมาณมากขึ้นและมีบทบาทมากขึ้นในฐานะที่สตรีเหล่านี้เป็นผู้กลั่นกรองสาร (Gatekeeper) ที่จะเผยแพร่ อันจะมีผลต่อเนื้อหาของสาร ประเด็นนี้ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้ส่งสารหรือนักข่าวสตรี

ปัญหานำการวิจัย

1. นักข่าวสตรีมีความคาดหวังอะไรในการตัดสินใจประกอบวิชาชีพนักข่าว
2. นักข่าวสตรีมีระดับความพึงพอใจในการทำงานด้านต่างๆ อย่างไรบ้าง
3. นักข่าวสตรีมีระดับความสำนึกทางวิชาชีพอย่างไร
4. นักข่าวสตรีมีเจตคติเกี่ยวกับเพศนิยม (Sexism) ในการทำงานอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อต้องการทราบถึงความคาดหวังในการประกอบวิชาชีพนักข่าวของนักข่าวสตรี
2. เพื่อทราบความพึงพอใจด้านต่างๆ ในการทำงานของนักข่าวสตรี
3. เพื่อทราบระดับความสำนึกทางวิชาชีพของนักข่าวสตรี
4. เพื่อทราบเจตคติเกี่ยวกับเพศนิยม (Sexism) ในการทำงานของนักข่าวสตรี
5. เพื่อทราบถึงอุปสรรคปัญหาของสตรีในการประกอบวิชาชีพนักข่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานการวิจัย

ระดับความพึงพอใจด้านค่าตอบแทน ลักษณะงาน บรรยากาศการทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา รวมทั้งระดับความสำนึกทางวิชาชีพของนักข่าวสตรี แตกต่างกันไปตามลักษณะปัจจัยด้านอายุ สถานภาพการสมรส สถานภาพการมีบุตร ระดับการศึกษา สาขาที่จบการศึกษา ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด อายุการทำงาน และเงินเดือน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาอายุ สถานภาพการสมรส สถานภาพการมีบุตร ระดับการศึกษา สาขาที่จบการศึกษา ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด อายุการทำงาน และเงินเดือนว่ามีผลทำให้ระดับความพึงพอใจในการทำงาน และระดับความสำนึกทางวิชาชีพของนักข่าวสตรีที่ทำงานอยู่ในกองบรรณาธิการขององค์กรหนังสือพิมพ์รายวันแตกต่างกันหรือไม่

ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน เนื่องจากการทำงานหนังสือพิมพ์รายวันเป็นงานที่มีความกดดันสูง ต้องแข่งกับเส้นตายการส่งข่าวทุกวัน นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์รายวันเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยข่าวหลากหลายประเภท ดังนั้น นักข่าวซึ่งเป็นผู้นำเสนอและรายงานข่าวก็จะมีหลากหลายตามประเภทของข่าวด้วยเช่นกัน โดยจะทำการศึกษานักข่าวสตรีที่ทำงานในกองบรรณาธิการ ขององค์กรหนังสือพิมพ์รายวันเฉพาะในกรุงเทพมหานคร 17 แห่ง ได้แก่ Bangkok Post The Nation Thailand Time มติชน สยามรัฐ สยามโพสต์ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด แนวหน้า บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจรายวัน ผู้จัดการรายวัน คู่แข่งธุรกิจรายวัน วัฏจักรรายวัน ไทยไฟแนนเชียล และไทยธุรกิจไฟแนนซ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่นักข่าวสตรีต้องการจะได้รับจากการทำงาน ทั้งในแง่ค่าตอบแทน เงินเดือน สวัสดิการ เกียรติยศชื่อเสียง ลักษณะงานที่พึงประสงค์ เป็นต้น

ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความพอใจที่นักข่าวสตรีได้รับจากการทำงาน แบ่งได้เป็น 5 ด้านคือ ด้านค่าตอบแทน ด้านลักษณะงาน ด้านบรรยากาศการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

ความสำนึกทางวิชาชีพ หมายถึง ความตระหนักชัดในบทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของการประกอบวิชาชีพนักข่าว

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพการสมรส สถานภาพการมีบุตร ระดับการศึกษา สาขาที่จบการศึกษา ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด อายุการทำงาน และเงินเดือน

นักข่าวสตรี หมายถึง สตรีที่ทำงานเกี่ยวกับข่าวในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น

1. *สตรีที่ทำงานประจำอยู่ในสำนักงาน* หมายถึงสตรีที่ออกไปหาข่าวนอกองค์กรเป็นครั้งคราว แต่ส่วนใหญ่จะทำงานในองค์กร ได้แก่ สตรีที่ทำงานในตำแหน่งบรรณาธิการบริหาร บรรณาธิการข่าว หัวหน้าข่าว รีไรท์เตอร์ นักเขียน (คอลัมนิสต์) ช่างภาพ

2. *สตรีที่หาข่าวนอกสำนักงาน* หมายถึงเป็นนักข่าว หาข่าว และประจำอยู่ตามหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชนต่างๆ ได้แก่ สตรีที่ทำงานในตำแหน่งผู้สื่อข่าว ซึ่งประจำทำเนียบรัฐบาล สภา กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย หรือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด พิจารณาจากรูปแบบและเนื้อหาที่นำเสนอ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. *หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ* หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายในแต่ละวัน โดยตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ ได้แก่ Bangkok Post, The Nation และ Thailand Time

2. *หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย* หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายในแต่ละวัน เป็นภาษาไทย โดยมุ่งเสนอเนื้อหาทั่วๆ ไป ไม่เน้นข่าวสารเฉพาะด้าน ได้แก่ มติชน สยามรัฐ สยามโพสต์ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด แนวหน้า และบ้านเมือง

3. *หนังสือพิมพ์รายวันแนวธุรกิจ* หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายในแต่ละวัน เป็นภาษาไทย โดยมีการนำเสนอเนื้อหาข่าวเน้นหนักด้านธุรกิจ เศรษฐกิจ ได้แก่ กรุงเทพธุรกิจรายวัน ผู้จัดการรายวัน คู่แข่งธุรกิจรายวัน วัฏจักรรายวัน ไทยไฟแนนเชียล และไทยธุรกิจไฟแนนซ์

องค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน หมายถึง องค์กรธุรกิจที่ทำหน้าที่ผลิตหนังสือพิมพ์จำหน่ายออกเป็นรายวันซึ่งมีสำนักงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ Bangkok Post The Nation Thailand Time มติชน สยามรัฐ สยามโพสต์ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด แนวหน้า บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจรายวัน ผู้จัดการรายวัน คู่แข่งธุรกิจรายวัน วัฏจักรรายวัน ไทยไฟแนนเชียล และไทยธุรกิจไฟแนนซ์

เจตคติเกี่ยวกับเพศนิยม (Sexism) หมายถึง ความคิดที่ว่าเพศบางเพศมีความเหนือกว่าหรือด้อยกว่าอีกเพศหนึ่ง และได้ใช้เพศเป็นเกณฑ์พื้นฐานในการตัดสินวินิจฉัยทุกสิ่งทุกอย่าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสถานภาพของนักข่าวสตรีในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวันปัจจุบัน

2. ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจด้านต่างๆ ในการทำงานของนักข่าวสตรี อันจะทำให้ผู้บริหารในองค์กร สามารถนำไปประกอบสำหรับการพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับนักข่าวสตรีในการทำงานต่อไป

3. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและเจตคติเกี่ยวกับเพศนิยมในการประกอบวิชาชีพนักข่าวตามทัศนะของนักข่าวสตรีและผู้บริหารหนังสือพิมพ์

4. ทำให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์เกี่ยวกับผู้ส่งสารในงานนิเทศศาสตร์และแนวความคิดของสตรีในงานนิเทศศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย